

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

1. มโนคติเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่น
2. การเจริญเติบโตและการพัฒนาการ
3. การสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่นในภาวะปกติ
4. การทารุณกรรมเด็ก (Child Abuse)

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อเรียนจบบทนี้ นิสิตสามารถทำสิ่งต่อไปนี้ได้

1. อธิบายเกี่ยวกับมโนคติเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่นได้
2. อธิบายเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและการพัฒนาการได้
3. คำนวณน้ำหนักและส่วนสูงของเด็กได้
4. อธิบายเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการ โดยการประดิษฐ์ของเล่นตามพัฒนาการได้
5. อธิบายเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่นในภาวะปกติได้
6. อธิบายเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็ก (Child Abuse)

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหัวข้อ มโนคติเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่น การสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่นในภาวะปกติ
2. อภิปรายแบบมีส่วนร่วม
3. สรุปเนื้อหาเพิ่มเติม
4. มอบหมายให้ตอบคำถามทบทวนท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. PowerPoint หัวข้อ มโนคติเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่น การสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่นในภาวะปกติ

2. เอกสารประกอบการสอนหัวข้อ มโนคติเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่น การสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่นในภาวะปกติ
3. เครื่องคอมพิวเตอร์

การวัดผลและการประเมินผล

1. การสังเกตความสนใจของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
2. การประเมินโดยใช้แบบประเมิน โครงการบูรณาการบริการวิชาการและศิลปวัฒนธรรม
3. การประเมินโดยใช้แบบประเมินสิ่งประดิษฐ์/นวัตกรรม การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
4. การประเมินจากการตอบคำถามทบทวนท้ายบท
5. การประเมินจากผลการสอบกลางภาค

บทที่ 1

มโนคติเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่น การสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่น ในภาวะปกติ

เด็กและวัยรุ่นแต่ละวัยมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน จะต้องเรียนรู้พัฒนาการให้เข้าใจจึงจะสามารถเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก และนำไปสู่การส่งเสริมทุกด้าน ในบทนี้มีเนื้อหาครอบคลุมหัวข้อมโนคติเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่น การเจริญเติบโตและพัฒนาการ การสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่นในภาวะปกติ ความต้องการสารอาหารในเด็กแต่ละวัย การส่งเสริมภาวะโภชนาการในเด็ก อาหารเสริมในเด็กแต่ละวัย และปัญหาโภชนาการในเด็กและการดูแล

ความหมายของเด็กในแต่ละวัย (พรทิพย์ ศิริบุรณพิพัฒนา, 2558: น. 1)

1. ระยะก่อนคลอด (prenatal period) หรือวัยก่อนเกิด หมายถึง ช่วงวัยที่ทารกอยู่ในครรภ์ มารดา นับตั้งแต่เริ่มมีการปฏิสนธิจนถึงเกิด ซึ่งมีระยะเวลาประมาณ 9 เดือน หรือ 280 วัน ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการเร็วมาก เป็นระยะที่มีพัฒนาการด้านร่างกายเป็น ส่วนมาก

2. วัยทารก (infancy period) เป็นระยะเริ่มตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงอายุ 1 ปี เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งด้านพัฒนาการและการเจริญเติบโตของร่างกาย เป็นวัยที่อ่อนแอกว่า วัยอื่น จึงมีการเจ็บป่วยและตายมากกว่าวัยอื่น และเป็นวัยที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นวัยที่มี การสร้างรากฐานของการพัฒนาบุคลิกภาพในระยะต่อ ๆ ไป ในวัยนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ

2.1 วัยทารกแรกเกิด หมายถึง ทารกตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 1 เดือน เป็นระยะที่มีความสำคัญอย่างมาก ทารกต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพมากมายปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ภายนอกครรภ์มารดาต้องพึ่งผู้อื่นในการดำรงชีวิต

2.2 วัยทารก หมายถึง ทารกที่มีอายุ 1 เดือนจนถึง 1 ปี เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโตที่รวดเร็ว เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับโลกและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เป็นระยะของการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดที่สุดในด้านร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่มีการสร้างบุคลิกภาพ

3. วัยเด็กเล็ก หรือวัยเตาะแตะ (toddler) หมายถึง เด็กอายุ 1 - 3 ปี เป็นวัยที่เด็กมีการเจริญของกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และมีการพัฒนาด้านการเคลื่อนไหวอย่างมาก เด็กจะไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบซุกซน พัฒนาคำรู้สึกเป็นของตัวเองจากการที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมาเป็นการช่วยเหลือตัวเอง

4. **วัยก่อนเรียน (pre-school)** หรือวัยเด็กตอนต้น หมายถึง เด็กอายุ 3 - 6 ปี เด็กจะเรียนรู้ในการที่จะทำอะไรได้ด้วยตนเอง มีจินตนาการในการเลียนแบบผู้ใหญ่ เริ่มมีความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และต้องการมีกิจกรรม

5. **วัยเรียน (school age)** หมายถึง เด็กช่วงอายุ 6 - 12 ปี เป็นวัยที่เด็กเข้าเรียนในการศึกษา ภาคบังคับระดับประถมศึกษาบางคนอาจเริ่มเรียนในระดับมัธยมศึกษาแล้ว ซึ่งเป็นวัยที่เด็กเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางร่างกาย เริ่มมีการเจริญเติบโตของอวัยวะเพศระยะที่สอง (secondary sex characteristic) ในเด็กหญิงจะเริ่มเมื่ออายุประมาณ 11 ปี และในเด็กชายเริ่มเมื่อ อายุประมาณ 12 ปี อาจเรียกว่าเป็นจุดเริ่มต้นของวัยรุ่น

6. **วัยรุ่น (adolescence)** หมายถึง เด็กอายุ 12 - 21 ปี เป็นวัยที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีการเจริญเติบโตเข้าสู่ภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์สามารถสืบพันธุ์ได้ ระดับสติปัญญาเจริญถึงขีดสุด ในวัยนี้แบ่งเป็น

6.1 **วัยรุ่นตอนต้น** เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมาก อายุประมาณ 12 - 14 ปี มีความคิดหมกมุ่น กังวลกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ทำให้อารมณ์หงุดหงิด แปรปรวน

6.2 **วัยรุ่นตอนกลาง** อายุ 14 - 18 ปี เป็นวัยที่ยอมรับสภาพร่างกายที่เป็นหนุ่มสาวได้แล้ว มีความคิดลึกซึ้งหันมาใฝ่หาอุดมการณ์และเอกลักษณ์ของตนเอง

6.3 **วัยรุ่นตอนปลาย** อายุ 18 - 21 ปี ขึ้นกับแต่ละบุคคลว่ามีความรู้สึกเป็นผู้ใหญ่ทำหน้าที่รับผิดชอบ และมีบทบาทในสังคมได้อย่างสนิทใจหรือไม่

มโนคติเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่น

มโนคติ (Concept) หรือความคิดรวบยอดมโนภาพเป็นความคิดที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

1. มโนคติเกี่ยวกับการดูแลเด็กและวัยรุ่น

มโนคติ (Concept) หรือความคิดรวบยอดมโนภาพเป็นความคิดที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

1. มโนคติเกี่ยวกับการดูแลเด็กและวัยรุ่น

มโนคติเกี่ยวกับของเด็กแต่ละวัย เด็กแต่ละวัยมีพฤติกรรมแตกต่างกัน ดังนี้

วัยทารก เด็กพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจคน

วัยเตาะแตะ เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง

วัยก่อนเรียน การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและมีจินตนาการ การอยู่โรงพยาบาลจะทำให้เด็กรู้สึกเหมือนถูกทำโทษ สูญเสียการควบคุม ตอบสนองด้วยความรู้สึกผิด และกลัว

วัยเรียน เด็กมีความเป็นอิสระ เด็กกลัวถูกควบคุม กลัวร่างกายพิการ กลัวตาย กลัวถูกทอดทิ้ง สูญเสียการยอมรับจากเพื่อน กิจกรรมในโรงพยาบาลทำให้เด็กสูญเสียการควบคุม เช่น การนอนพักบนเตียง ไม่สามารถเลือกอาหาร ขาดความเป็นส่วนตัว มีผลต่อความรู้สึกมั่นคง เด็กอาจซึมเศร้า กลัว และรู้สึกล้มเหลว

วัยรุ่น เด็กจะทุกข์จากความไม่เป็นอิสระ สิ่งที่รบกวนความเป็นเอกลักษณ์แห่งตน การเจ็บป่วยที่จำกัดร่างกาย และอยู่โรงพยาบาล ทำให้เด็กพึ่งพาและลดความเป็นบุคคล มีผลให้เด็กสูญเสียการควบคุมเด็กอาจตอบสนองด้วยการปฏิเสธ ไม่รวมมือได้

ความวิตกกังวลเนื่องจากการแยกจาก

ความวิตกกังวลเนื่องจากการแยกจากพบบ่อยในเด็กอายุระหว่าง 6 เดือน ถึงสามปี พฤติกรรมของเด็กแตกต่างกันในแต่ละวัน พฤติกรรม พบในเด็กวัยเตาะแตะและวัยก่อนเรียน แบ่งเป็น 3 ระยะคือ

1) ระยะประท้วง (Protest) เด็กจะร้องไห้เสียงดัง กรีดร้องเรียกมารดาโดยไม่สนใจผู้อื่น เนื่องจากเด็กต้องการบิดามารดา การร้องไห้เสียงดังของเด็กนั้นเนื่องจากเด็กใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาว่าเมื่อร้องไห้ บิดามารดาจะตอบสนอง เด็กจึงร้องไห้เสียงดังและมองหามารดา การร้องไห้ของเด็กไม่สามารถปลอบโยนให้เงียบได้ พฤติกรรมนี้จะดำเนินต่อไปเป็นชั่วโมงถึงสองหรือสามวัน เด็กจะสงบลงเมื่อเหนื่อย

2) ระยะหมดหวัง (Despair) เด็กหยุดร้องไห้ มีความตื่นตัวน้อยลง ไม่สนใจอาหารและ การเล่น เป็นอาการของการไม่มีความหวัง และเศร้าเสียใจที่จะให้บิดามารดามาอยู่กับคน เด็กก็จะเศร้า เหงา แยกตัว

3) ระยะปฏิเสธ (Denial or Detachment) เกิดขึ้นเมื่อเด็กแยกจากครอบครัวเป็นเวลานาน เด็กดูเหมือนปรับตัวได้ เด็กเริ่มสนใจสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกไม่ใช่ความสุขใจแต่เป็นผลของความทุกข์ใจ เด็กปฏิเสธครอบครัวด้วยความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด จากความต้องการที่จะให้ครอบครัวอยู่ด้วย เด็กผูกพันกับผู้อื่นอย่างผิวเผิน

วัยเรียน เด็กวัยนี้เผชิญความเครียดได้ดีกว่าเด็กเล็ก เนื่องจากเพิ่งแยกจากครอบครัวไปโรงเรียน เด็กจะกังวลจากการ ที่ไม่ได้ปฏิบัติกิจกรรมตามปกติ เด็กจะเหงา เบื่อ ซึมเศร้า

วัยรุ่น การแยกจากเพื่อนเป็นสิ่งที่คุกคาม เนื่องจากเสียสถานะและการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ซึ่งทำให้เด็กอดทนได้น้อย กลุ่มเพื่อนจึงเป็นแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือที่ดีต่อเด็กวัยรุ่น

มโนคติเกี่ยวกับความตายตามพัฒนาการ

- 1) วัยทารก (Infant)
  - ยังไม่มีมโนทัศน์ความตายเด็กยังไม่รู้จักความตาย
- 2) วัยเตาะแตะ (Toddler)
  - “คนตายแล้วไปสวรรค์” เด็กไม่เข้าใจความหมาย คิดว่าตายเป็นสิ่งที่กลับไปกลับมาได้ เด็กในวัยนี้จะเข้าใจว่าผู้ตายได้ไปเป็นนางฟ้า ได้เป็นเทวดา
- 3) วัยก่อนเรียน (Preschool age)
  - ยังเข้าใจไม่สมบูรณ์ คิดว่าเป็นการแยกจากชั่วคราว
- 4) วัยเรียน (School age)
  - อายุ 6-8 ปี เป็นเรื่องที่ถูกคดแยกจากไปอยู่ในความมืดมองไม่เห็น คิดว่ารูปร่างคนตายใหญ่โตหนักแล้ว เด็กวัยนี้จะเริ่มกลัวการตายและร้องไห้เกี่ยวกับการตาย
  - อายุ 9 – 12 ปี คิดว่าความตายเป็นการสิ้นสุดลง เสร็จ เสียใจ และไม่กลับคืน หลีกเลียงไม่ได้ กลัวการสูญเสียเด็กในวัยนี้ถ้าเสียคนที่รักไปมีโอกาสที่จะตายตามได้
- 5) วัยรุ่น (Adolescence)
  - มีความคิดสมบูรณ์เท่าผู้ใหญ่ แต่มองว่าเป็นเรื่องอนาคตไกลตัวมากถ้ามีคนตายเด็กก็ยากจะทำใจเด็กในวัยนี้ยังไม่คิดเรื่องการตาย

สิทธิเด็ก

สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม เป็นความชอบธรรมในการเป็นการอยู่ และการมีของ สิ่งมีชีวิต เกิดขึ้นจากความคิดเห็นเกี่ยวกับความชอบธรรม ความถูกต้อง ความดีงามต่าง ๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้มวลมนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายดำรงชีวิตของตนอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ ตามวงจร ธรรมชาติ คือสามารถเจริญเติบโตและแสวงหาภาวะสมดุลได้โดยไม่ต้องหวาดกลัว และแย่งชิง เบียดเบียนกัน

สิทธิเด็กเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่ยังมีความพร้อมไม่มากพอ ในการที่จะรักษาสิทธิของตนเอง จึงต้องมีข้อบัญญัติในทางกฎหมายขึ้นเพื่อรักษาสิทธิเด็ก ซึ่งได้รับการรับรองในรูปแบบต่างๆ

กฎบัตรเด็ก (Children's Charter)

ประมาณปี ค.ศ.1909 ในสหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของประธานาธิบดี ทีโอดอร์ รูสเวลท์ (Theodore Roosevelt) ได้จัดการประชุมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนขึ้นเป็นครั้งแรก และจัดการประชุม ลักษณะนี้เป็นประจำทุก 10 ปี ต่อมาในปี ค.ศ.1930 ได้มีการประชุมเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กและ

การป้องกัน ที่ประชุมได้กำหนดกฎบัตรเด็กขึ้น นับเป็นเอกสารสำคัญในประวัติศาสตร์การดูแลเด็ก
ข้อความในกฎบัตรได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลก กล่าวถึงความต้องการด้านต่าง ๆ ของเด็ก รวม 19
ประการ ดังนี้

1. เด็กทุกคนต้องได้รับการฝึกฝนด้านจิตวิญญาณและจริยธรรม เพื่อต่อสู้กับอุปสรรค
ในการดำรงชีวิต
2. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเอาใจใส่ดูแลและป้องกันคุ้มครอง
3. เด็กทุกคนต้องอาศัยอยู่ในบ้านของครอบครัวตนเอง ต้องเป็นบ้านที่ให้ความรักความ
มั่นคง ปลอดภัย หากไม่มีครอบครัวของตนเอง ต้องได้รับการดูแลในสถานสงเคราะห์หรือครอบครัว
ใหม่ ที่มีสภาพใกล้เคียงกับครอบครัวเดิมของเด็ก
4. เด็กทุกคนต้องได้รับการเตรียมตัวตั้งแต่ก่อนเกิดคือ มารดาต้องได้รับการดูแลตั้งแต่
ขณะตั้งครรภ์ ขณะคลอด และหลังคลอด และได้รับการเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมและปลอดภัย
5. เด็กทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่นรวมถึงได้รับการตรวจ
สุขภาพสม่ำเสมอ ได้รับการตรวจและรักษาโรคของเหงือกและฟัน การป้องกันโรคติดต่อต่างๆ ได้รับ
สารอาหารที่มีคุณภาพประโยชน์ ได้ดื่มนมและน้ำสะอาดบริสุทธิ์
6. เด็กทุกคนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงวัยรุ่น ต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งทางร่างกาย
และจิตใจ ได้รับการแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และฝึกฝนจากครูและผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลเด็ก
อย่างเพียงพอ
7. เด็กทุกคนต้องอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความเป็นส่วนตัว
ปราศจากสภาพที่ขัดขวางพัฒนาการ
8. เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่มีสภาพสิ่งแวดล้อมดี มีความปลอดภัย
มีแสงสว่างเพียงพอ มีการระบายอากาศดีและต้องมีสถานเลี้ยงเด็กและ โรงเรียนอนุบาลสำหรับเด็กเล็ก
ด้วย
9. เด็กทุกคนต้องได้รับการปกป้องจากสังคม ป้องกันอันตราย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
ป้องกันการเกิดโรคแก่เด็ก จัดหาสถานที่ที่มีความปลอดภัยให้เล่นและออกกำลังกายให้สอดคล้องกับ
วัฒนธรรมและความต้องการของสังคม
10. เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาตามความสามารถ และพัฒนาการของแต่ละคน
ได้รับการเตรียมตัวเพื่อการดำเนินชีวิตและความพึงพอใจ
11. เด็กทุกคนต้องได้รับการสอน และเตรียมตัวเพื่อความสำเร็จในการเป็นบิดามารดา
ที่ดี การทำงานบ้าน และมีสิทธิในการเป็นพลเมืองที่ดี

12. เด็กทุกคนต้องได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดกับตนเอง

13. เด็กทุกคนที่มีความพิการและด้อยโอกาส เช่น ตาบอด หูหนวก มีความพิการทางร่างกาย หรือความพิการทางสมอง ต้องได้รับการเอาใจใส่ดูแล และได้รับการฝึกฝนให้สามารถดำรงชีวิต

อยู่ในสังคมได้ สังคมต้องจัดหาบริการสำหรับเด็กเหล่านี้ด้วย

14. เด็กทุกคนที่กระทำความผิด มีสิทธิได้รับการดูแลจากสังคม ต้องได้รับการยอมรับจากสังคมไม่ถูกทอดทิ้ง ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ถูกต้อง

15. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเติบโตในครอบครัวที่มีมาตรฐานการดำรงชีวิต และมีความมั่นคง ฐานะการเงินมั่นคง เพื่อไม่ให้เกิดการด้อยโอกาสทางสังคม

16. เด็กทุกคนต้องได้รับการปกป้องไม่ให้ใช้แรงงานเกินวัย ซึ่งจะขัดขวางการเจริญเติบโตและ พัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ ทำให้ไม่ได้รับการศึกษา เด็กมีสิทธิที่จะเล่นและได้รับความสนุกสนาน

17. เด็กทุกคนต้องได้รับสวัสดิการเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะอยู่ในเขตเมืองหรือชนบทก็ตาม เช่น การศึกษา นันทนาการ และการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม

18. ครอบครัวและโรงเรียนต้องสนับสนุนให้เด็ก เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม เช่น การเป็นสมาชิกในองค์กรเยาวชนอาสาสมัคร เป็นต้น

19. เพื่อเป็นการกระจายบริเวณด้านสุขภาพและสวัสดิการสำหรับเด็กให้ทั่วถึงต้องดำเนินการ ดังนี้

19.1 ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สาธารณสุข พยาบาล นักสุขภาพบาลและเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ

19.2 จัดหาเตียงในโรงพยาบาลให้เพียงพอ

19.3 ให้บริการสวัสดิการเต็มเวลา เพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่เด็กที่มีปัญหา ต่าง ๆ เช่น ความยากจน ด้อยโอกาส มีปัญหาการปรับตัว เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการทำร้ายเด็กหรือทารุณกรรมเด็ก ถู้อาประโยชน์จากเด็ก และทำร้ายจิตใจเด็ก

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.1959 เพื่อแสดงให้เห็นว่าองค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของเด็กและเยาวชน และเพื่อกระตุ้นให้มีการยอมรับและช่วยกันรักษาสติขของเด็ก ทำให้สิทธิเด็ก ได้รับการรับรองมากขึ้นปฏิญญาฉบับนี้

ได้ระบุถึงรายละเอียดในสิทธิเด็กเพิ่มมากขึ้น ได้กล่าวถึง สิทธิของเด็กในการมีสัญชาติ การได้รับสวัสดิการสังคม มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและความช่วยเหลือ และสิทธิที่จะไม่ถูกทอดทิ้ง รวมทั้งจะไม่ถูกระงับด้วยวิธีการที่โหดร้าย และการถูกเอาเปรียบ ทั้งนี้ โดยจะไม่มีการเลือกปฏิบัติแต่อย่างใดในการให้สิทธิ เช่นว่านั้น

ปฏิจญานาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนเป็นแนวทางในการปฏิบัติของรัฐต่าง ๆ ให้ดำเนินการ ทางกฎหมายสอดคล้องกับหลักการ ดังต่อไปนี้

1. เด็กและเยาวชนพึงได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยกหรือกีดกันไม่ว่า โดยวิธีใดในเรื่องเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติ สังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็ของเด็กหรือของครอบครัวก็ตาม

2. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการพิทักษ์ และคุ้มครองเป็นพิเศษอันจะช่วยให้เด็กสามารถ พัฒนาทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจ เพื่อให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติชน

3. เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะมีชื่อและสัญชาติแต่กำเนิด

4. เด็กและเยาวชนพึงได้รับความมั่นคงทางสังคม และเติบโตอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นทั้งมารดา และเด็กควรได้รับการคุ้มครองดูแลเป็นพิเศษ ทั้งเมื่ออยู่ในครรภ์และภายหลังเกิดแล้ว โดยได้รับสิทธิ ในเรื่องที่อยู่อาศัย ได้รับอาหาร ได้รับการดูแลทางการแพทย์ และโดยเฉพาะเด็ก ๆ ให้ได้รับการเล่น รื่นเริงเพลิดเพลินด้วย

5. เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมองและจิตใจ มีสิทธิได้รับการรักษาเป็นพิเศษ หมายถึง ดูแลรักษาและการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะของเด็ก โดยเฉพาะ

6. เด็กและเยาวชนพึงได้รับความรักและความเข้าใจ อันจะช่วยในการพัฒนาบุคลิกของคน ให้เติบโตโดยอยู่ในความรับผิดชอบของบิดามารดาของเด็กเอง และในทุกกรณีเด็กจะต้องอยู่ในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ปลอดภัยและไม่พลัดพรากจากมารดา ในกรณีเด็ก ไม่มีครอบครัวหรือมาจากครอบครัวยากจนและมีบุตรมาก ก็จะต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ จากรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ

7. เด็กและเยาวชนมีสิทธิได้รับการศึกษาที่รัฐควรให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา เพื่อ เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมทั่ว ๆ ไป และให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกผู้ยังประโยชน์ต่อสังคมคนหนึ่ง

8. เด็กและเยาวชนเป็นบุคคลแรกที่ได้รับการคุ้มครองและสงเคราะห์ในทุกกรณี

9. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการปกป้องให้พ้นจากการถูกทอดทิ้งพ้นจากความทารุณโหดร้ายและการถูกข่มเหงรังแกทุกชนิด เด็กจะต้องไม่กลายเป็นสินค้าไม่ว่ารูปแบบใด จะต้องไม่มีการรับเด็กเข้าทำงานก่อนถึงวัยอันสมควร ไม่มีการกระทำใด ๆ ที่จะเป็นการชักจูงหรืออนุญาตให้เด็กจำต้อง

รับจ้างทำงานซึ่งอาจเป็นผลร้ายต่อสุขภาพของเด็ก หรือเป็นเหตุให้การพัฒนาทางร่างกาย ทางสมองและทางจิตใจของเด็กต้องเสื่อมถอยลง

10. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการกระทำที่แสดงถึงการแบ่งแยกไม่ว่า ทางเชื้อชาติ ศาสนาหรือในรูปแบบใด เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูให้เติบโตในภาวะแห่งจิต ที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ และมีการผ่อนคลาย มิตรภาพระหว่างชนชาติต่างๆ สันติภาพรกราดรภาพสากล และด้วยการสำนึกเต็มที่ว่าพลละกำลังและความสามารถพิเศษในตัวเองจะอุทิศ เพื่อรับใช้เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

บทบาทพยาบาลเด็ก (พรทิพย์ ศิริบุรณพิพัฒนา, 2558: น. 28-30)

พยาบาลผู้ที่จะเป็นผู้ให้การพยาบาลเด็ก มีคุณสมบัติและบทบาททั่วไปเช่นเดียวกับพยาบาล ในสาขาการพยาบาลอื่น แต่มีคุณสมบัติและบทบาทบางประการที่มีความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการดูแลสุขภาพเด็กให้ครอบคลุมทุกด้านและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คือ

บทบาทพยาบาลเด็ก

1. **บทบาทในการดูแล** เป็นบทบาทอิสระ สามารถทำให้เด็กได้โดยไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งรักษา เป็นบทบาทในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลเพื่อช่วยดูแล สนับสนุน เกี่ยวกับการให้ความ สุขสบายต่าง ๆ แก่เด็กและครอบครัว โดยพยาบาลต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นหลัก เด็กแต่ละคนมีภูมิหลัง ประสบการณ์ ความคิด นิสัยที่แตกต่างกัน มีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงควรช่วยเหลือเด็กด้วยการใช้กระบวนการพยาบาลเป็นหลัก

2. **บทบาทด้านการรักษา** เป็นบทบาทที่ร่วมมือกับแพทย์ในการรักษา เป็นบทบาทพื้นฐาน ของพยาบาลทุกคน เป็นบทบาทที่มีมากโดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่รับเด็กป่วยในระยะ เฉียบพลัน พยาบาลจะปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาตามที่แพทย์วางแผนไว้ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยพ้นจากโรคที่เป็นอยู่

3. **บทบาทด้านการป้องกันและส่งเสริม** เป็นบทบาทที่สำคัญ เพราะการดูแลสุขภาพในปัจจุบันจะเป็นเชิงรุกมากกว่าการตั้งรับ เพื่อที่จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพอนามัยที่ดี การป้องกันส่งเสริมเป็นบทบาทที่สามารถปฏิบัติได้ทั้งในโรงพยาบาล นอกโรงพยาบาล เช่น การให้วัคซีนป้องกันโรค การจัดสุขภาพสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ การติดตามสนับสนุนให้เด็กได้รับอาหารที่มีคุณค่า ครบถูกต้องตามวัย การให้คำแนะนำ กระตุ้นให้เด็กและครอบครัวมีสุขนิสัยที่ดี รู้จักวิธีและปฏิบัติตัว ได้ถูกต้อง และการฟื้นฟูสภาพร่างกายจากการเจ็บป่วยหรือพิการให้คืนสู่สภาพปกติหรือดีที่สุด เป็นต้น

4. บทบาทด้านการสอนและแนะนำ หรือบทบาทของการเป็นครู ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีให้แก่ผู้รับการสอน การสอนไม่ได้สอนเฉพาะผู้ป่วยและญาติในเรื่องสุขภาพอนามัยเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการสอนและแนะนำสมาชิกใหม่ที่เข้าสู่วิชาชีพพยาบาล ด้วยการสอนต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

5. บทบาทในการเป็นที่ปรึกษา เด็กที่เจ็บป่วย บิดามารดาที่มีบุตรไม่สุขสบายย่อมก่อให้เกิดความเครียด วิตกกังวล ต้องการผู้มาช่วยประคับประคอง บ่อยครั้งขณะที่ใช้บทบาทของผู้สอน แนะนำรายบุคคล พยาบาลต้องใช้บทบาทของการเป็นที่ปรึกษาร่วม เทคนิคที่ใช้บ่อยคือการฟัง สัมผัส และเปิดโอกาสให้มีการระบายออก

6. บทบาทด้านผู้ประสานงาน การทำงานเฉพาะวิชาชีพพยาบาลฝ่ายเดียวไม่สามารถที่จะให้บริการสิ่งที่ดีที่สุดให้แก่เด็กและครอบครัวได้ ด้วยเหตุผลที่ว่าเด็กต้องได้รับการดูแลแบบ องค์กรรวม คือครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะสาขา อาศัยความช่วยเหลือ จากทุกคนในหลาย อาชีพพยาบาลเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้ป่วยมากที่สุดในทีมสุขภาพด้วยกัน จะทราบเรื่อง เกี่ยวกับผู้ป่วยไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ ความต้องการของผู้ป่วย ดังนั้นพยาบาลจึงต้อง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานกับทีมงานในแต่ละสาขาอาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องกับ ผู้ป่วย เพื่อให้ได้รับบริการที่ดีที่สุด

7. บทบาทด้านการวิจัย พยาบาลมีบทบาทของการเป็นนักวิจัย เริ่มตั้งแต่มีการสังเกต ด้านสุขภาพและการเจ็บป่วย ถ้ามีการนำข้อมูลมาจัดเก็บให้เป็นระบบ นำมาวิเคราะห์ศึกษาต่อ จะนำมาถึงซึ่งบทบาทการเป็นนักวิจัยที่ดี และนำผลจากการวิจัยมาปรับใช้ในการให้การพยาบาล

8. บทบาทของผู้ปกครอง เป็นบทบาทที่เปรียบเสมือนหนึ่งเป็นบิดามารดาของเด็ก ซึ่ง บิดามารดาจะต้องมีความรัก ห่วงใย ปรารถนาดีต่อบุตรของตน ความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้ จึงเป็นไปในลักษณะของความห่วงใย ความหวังดี ให้ความช่วยเหลือ หรือตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดี ให้แก่เด็ก

9. บทบาทในการปกป้องสิทธิเด็ก บางครั้งพยาบาลต้องกระทำหน้าที่เสมือนผู้ดูแล ปกป้องเด็กในกรณีที่เกิดหรืออาจเกิดสิ่งที่จะเป็นผลร้ายต่อเด็ก ทั้งจากวิธีการรักษาพยาบาล หรือการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง พยาบาลจะยับยั้งการป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียต่อเด็ก เรียกรองสิทธิที่เด็กพึงมีพึงได้

การเจริญเติบโตและการพัฒนาการ

การเจริญเติบโต (Growth)

การเจริญเติบโตหมายถึง การเปลี่ยนแปลงขนาดด้านกายภาพ มีการเปลี่ยนแปลงของ

อวัยวะ ของร่างกาย ชีวเคมี และสรีรภาพ อย่างซับซ้อน ซึ่งจะปรากฏชัดเจนในช่วงวัยเด็ก (Rudolph, 1994: 1)

การประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการ

1. การพัฒนาการของมนุษย์ การพัฒนาการของมนุษย์เป็น กระบวนการที่ซับซ้อน ย้อนกลับไม่ได้ (irreversible) และเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดอายุขัย
2. การเจริญเติบโตและพัฒนาการมีทิศทางที่เป็นแบบแผน
  - 2.1 จากง่ายไปสู่กิจกรรมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น
  - 2.2 จากทั่วไปไปสู่ความเป็นเฉพาะเจาะจง
  - 2.3 จากศีรษะไปสู่เท้า (cephalocaudal direction)ควบคุมการเคลื่อนไหวของศีรษะไปสู่การนั่ง การคลานและการเดินในที่สุด
  - 2.4 จากข้างในไปสู่ข้างนอกหรือจากใกล้ไปสู่ไกล (proximodistal direction) พลิกคว่ำได้ก่อนที่จะหยิบจับสิ่งของด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ

การประเมินการเจริญเติบโต

การประเมินการเจริญเติบโตทำได้โดยการวัดขนาดของส่วนต่างๆของร่างกาย เปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานและติดตามการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะระยะ โดยมีการวัดได้หลายวิธีและวิธีที่นิยมใช้มีดังนี้

1. การวัดน้ำหนักน้ำหนักเป็นผลรวมของการเจริญเติบโตของทุกส่วนของร่างกาย น้ำหนักจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแม้ในภาวะขาดสารอาหารในระยะแรกจึงใช้น้ำหนักในการบอกถึงภาวะโภชนาการได้ดีการชั่งน้ำหนักในเด็กเล็กควรถอดเสื้อผ้าแต่สำหรับเด็กโตให้ใส่เสื้อผ้าที่เบาบางในเด็กเล็กเราจะใช้เครื่องเครื่องวัดชนิดนอนวัดในเด็กทารกแล้วก็จะใช้เครื่องวัดชนิดยืนในเด็กโตหรือ 2 ปีขึ้นไป ในสัปดาห์แรกหลังเกิดเด็กปกติอาจมีน้ำหนักลดลงได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของน้ำหนักแรกเกิดและน้ำหนักจะเพิ่มขึ้นเท่ากับน้ำหนักแรกเกิดภายใน 2 สัปดาห์หลังจากนั้นน้ำหนักจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ น้ำหนักเด็กในวัยต่างๆในวัยต่างๆและวิธีการคำนวณ น้ำหนักของเด็กแรกเกิดถึง 12 ปี ดังนี้

ตารางที่ 1.1 สูตรการคำนวณน้ำหนักจากอายุ

อายุ	น้ำหนัก (กิโลกรัม)
แรกเกิด	3.25
3-12 เดือน	$\frac{\text{อายุ (เดือน)} + 9}{2}$
1-6 ปี	อายุ (ปี) x 2 + 8 เช่น อายุ 4 ปี $((4*2)+8)=16$ กิโลกรัม
7-12 ปี	$\frac{\text{อายุ (ปี)} \times 7 - 5}{2}$ เช่น อายุ 7 ปี $((7*7)-5)/2=22$ กิโลกรัม

ที่มา : ปรับปรุงจาก Needlman, in Behrman, Kliegman & Jenson, Eds., 2004 : 31

2. ความยาวหรือส่วนสูง เป็นผลจากการเจริญเติบโตของกระดูกเพียงอย่างเดียวความยาวจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยเมื่อมีภาวะขาดสารอาหารและจะพบการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนเมื่อมีการขาดอาหารเรื้อรังจึงใช้ความยาวในการบอกถึงการเจริญเติบโตได้ดีการวัดความยาวในเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี จะวัดที่ท่อนอนโดยใช้เครื่องมือที่ประกอบด้วยแผ่นกระดาษเป็นฉากกั้นขอบบนสุดของศีรษะและแผ่นกระดาษส่วนเท้าที่เลื่อนได้โดยให้เด็กนอนหงายบนโต๊ะศีรษะชิดกับเครื่องวัดด้านหัวขาเหยียดตรงกดเข้าให้ตึงเส้นเท้าตั้งเลื่อนแผ่นวัดด้านเท้ามาเช็ดราบกับฝ่าเท้าซึ่งอยู่ในแนวตั้งฉากกับลำตัว ในเด็กอายุมากกว่า 2 ปีให้วัดในท่ายืนโดยให้เด็กถอดรองเท้ายึดตัววางแขนข้างลำตัวยาวขนานพื้น สันเท้า ก้นชิดผนัง หน้า คางขนานกับพื้น ความยาวหรือส่วนสูงในเด็กวัยต่างๆและวิธีการคำนวณดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.2 สูตรการคำนวณความสูงจากอายุ

อายุ	ความสูง (เซนติเมตร)
แรกเกิด	50
1 ปี	75
2-12 ปี	อายุ (ปี) x 6 +77 เช่น อายุ 4 ปี ความสูงเท่ากับ $4*6+77 = 104$ เซนติเมตร

ที่มา : ปรับปรุงจาก Needlman, in Behrman, Kliegman & Jenson, Eds., 2004 : 31

การวัดการเจริญเติบโตของร่างกายเฉพาะส่วน

1. การวัดเส้นรอบศีรษะเป็นตัวชี้วัดการเจริญเติบโตในช่วง 36 เดือนแรก เป็นการประเมินการเจริญเติบโตของสมองทางอ้อมมีประโยชน์มากในเด็กอายุน้อยกว่า 3 ปีนอกจากการวัดเส้นรอบศีรษะแล้วการคำนวณต่อของกระดูกกะโหลกศีรษะโดยใช้มือลูบให้ทั่วศีรษะเพื่อดูว่ามีรอยแยกหรือการเกยกันของกะโหลกศีรษะหรือไม่และการตรวจขนาดของกะหม่อมด้วยซึ่งขนานและรูปร่างของกะหม่อมอาจแตกต่างกันได้มาก แต่ไม่มีความสำคัญ การวัดเส้นรอบศีรษะใช้สายวัดที่อ่อนพับได้โดยวางสายวัดผ่านส่วนบนของกระดูกเบ้าตาบริเวณหน้าผากหรือคว่ำไปยังบริเวณที่โคนสุดของกระดูกของกระดูกท้ายทอย นอกจากเส้นรอบศีรษะแล้ว ควรตรวจดูการปิดของกะหม่อมด้วย เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ใช้พิจารณาร่วมกับขนาดของศีรษะเด็ก

- กะหม่อมหลัง (posterior fontanel) ปิดเมื่อเด็กอายุ 6-8 สัปดาห์

- กะหม่อมหน้า (anterior fontanel) ปิดเมื่อเด็กอายุ 12-18 เดือน

ความยาวและการเพิ่มของเส้นรอบศีรษะเป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.3 ความยาวของเส้นรอบศีรษะ

อายุ	อัตราเพิ่ม (ซม.)	ความยาวเส้นรอบวงศีรษะ (ซม.)
แรกเกิด	-	35 +2
6 เดือนแรก	1.25/เดือน	(6เดือน) 45+2
6 เดือนหลัง	0.5/เดือน	(1ปี) 45+2
1-20 ปี	10	55+2

ที่มา : ปรับปรุงจาก Needlman, in Behrman, Kliegman & Jenson, Eds., 2004 : 31

ในระยะ 6 เดือนแรกกระดูกอ่อนหน้าจะกว้างตามการเจริญเติบโตของสมองหลัง จากนั้นขนาดของกระดูกอ่อนจะค่อยๆ เล็กลงและปิดสนิทเมื่ออายุประมาณ 1 ปี 5 เดือน ส่วนกระดูกอ่อนหลังปิดเร็วกว่ากระดูกอ่อนหน้าโดยปิดเมื่ออายุประมาณ 6-16 สัปดาห์ สำหรับรอยต่อกระดูกกะโหลกศีรษะของทารกแรกเกิดมักทำไม่ได้เนื่องจากมีการเกาะกันของรอยประสานจากการคลอตทางช่องคลอตรอยต่อกระดูกกะโหลกศีรษะจะมาชิดประสานกันเมื่ออายุ 6 เดือนและจะประสานกันแน่นสนิทเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น

2. เส้นรอบวงจะมีการเปลี่ยนแปลงตามอายุและความหนาแน่นของไขมันใต้ผิวหนัง มักนิยมใช้เส้นรอบอกเพื่อโดยสัดส่วนการเจริญเติบโตของศีรษะเมื่อเปรียบเทียบกับลำตัวในเด็กแรกเกิดถึง 2 ปี โดยแรกเกิดเส้นรอบศีรษะน้อยกว่าเส้นรอบศีรษะประมาณ 2 เซนติเมตร เส้นรอบอกจะเท่ากับเส้นรอบศีรษะเมื่ออายุ 6 ถึง 8 เดือน หลังจากนั้นเส้นรอบอกจะมากกว่าเส้นรอบศีรษะ

3. การเติบโตของใบหน้า (Facial growth) ทารกแรกเกิดจะมีส่วนใบหน้าเล็กเมื่อเทียบกับศีรษะ โดยมีกระดูกขากรรไกรล่างและกระดูกขากรรไกรบนเล็ก

4. การเติบโตของศูนย์การเกิดกระดูก (ossification centers) ทารกแรกเกิดถึงวัยหนุ่มสาว จะมีศูนย์การเกิดกระดูกเกิดขึ้นในที่ต่างๆ และต่อมาจะประสานกันตามลำดับอายุ ทั้งนี้ อาจแตกต่างกันตามเชื้อชาติ เพศ อิทธิพลของฮอร์โมน และภาวะโภชนาการของแต่ละคน

5. การเติบโตของฟัน (dental growth) การนับจำนวนฟันและอายุที่ฟันซี่ต่างๆ ขึ้นเทียบกับค่ามาตรฐานจะสามารถบอกถึง dental maturity ได้ ฟันมี 2 ชุด คือ ฟันน้ำนม ฟันน้ำนมมี 20 ซี่ ฟันซี่แรกจะเริ่มโผล่ฟันเหงือกเมื่ออายุประมาณ 6 เดือน หลังจากนั้นจะเฉลี่ยขึ้นเดือนละ 4 ซี่ โดยฟันหน้าและฟันกรามจะขึ้นก่อนในขวบปีแรก ฟันกรามจะขึ้นในขวบปีที่ 2 และขึ้นครบทั้ง 20 ซี่เมื่อ 3 ขวบ ส่วนฟันแท้มี 32 ซี่ ฟันซี่แรกเริ่มขึ้นเมื่ออายุประมาณ 6 ปี และจะขึ้นเฉลี่ยปีละ 4 ซี่ และจะครบทั้ง 32 ซี่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลาย

ตารางที่ 1.4 แสดงการขึ้นของฟันแท้

ฟัน	อายุ (ปี)
กรามซี่แรก	6-7
ฟันกััดซี่กลาง	6-8
ฟันกััดซี่ข้าง	7-9
เขี้ยว	9-12
กรามน้อยซี่แรก	10-12
กรามน้อยซี่ที่ 2	10-13

พื้นที่	อายุ (ปี)
กรมชี่ที่ 2	12-13
กรมชี่ที่ 3	17-22

ที่มา : ปรับปรุงจาก Needlman, in Behrman, Kliegman & Jenson, Eds., 2004 : 31

การใช้ Growth chart

การใช้กราฟการเจริญเติบโตมาตรฐานเป็นการนำผลการประเมินการเจริญเติบโตซึ่งก็คือน้ำหนักส่วนสูงหรือขนาดเส้นรอบศีรษะที่วัดได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานเพื่อติดตามดูการเปลี่ยนแปลงของการเจริญเติบโตการติดตามการเจริญเติบโตของเด็กอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เห็นภาพรวมของการเจริญเติบโตของเด็กได้ดีกว่าอีกทั้งยังบอกความผิดปกติได้เร็วกว่าการประเมินเป็นครั้งคราวส่วนใหญ่เมื่อสุดค่าของการเจริญเติบโตลงในกราฟการเจริญเติบโตมาตรฐานค่าควรอยู่ในเปอร์เซ็นต์ไทล์เดียวกัน โดยถือว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ ที่ 50 เป็นค่าเฉลี่ย (Average) ค่าที่ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 แสดงถึงค่าที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยและค่าที่สูงกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 เป็นค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย เกณฑ์ต่ำสุดของการเจริญเติบโตปกติ คือ เปอร์เซ็นต์ไทล์ ที่ 3 และเกณฑ์ที่สูงสุด คือ เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 97

การแปลผลการเจริญเติบโต

กราฟการเจริญเติบโตมาตรฐานและการแปลผลภาวะการเจริญเติบโตแล้วต้องนำไปตรวจค่าของการเจริญเติบโตลงในกราฟการเจริญเติบโตมาตรฐานเพื่อติดตามดูว่าเด็กมีการเจริญเติบโตที่ปกติหรือไม่หรืออยู่ตรงตำแหน่งใดของค่ามาตรฐานเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเด็กกลุ่มใหญ่ที่มีอายุและเพศเดียวกัน การคิदनน้ำหนักเกิด (แรกเกิด 3,000 กรัม ยาว 50 ซม.)

แรกเกิดสัปดาห์ที่ 1 น้ำหนักจะลดลงประมาณ 10% สัปดาห์ที่ 2 น้ำหนักจะเริ่มเพิ่มขึ้น การเพิ่มของน้ำหนัก เป็นจำนวนเท่าดังนี้ เช่นแรกเกิด 3 กิโลกรัม

อายุ 6 เดือน น้ำหนักจะเพิ่มเป็น 2 เท่าของน้ำหนักแรกเกิด เท่ากับ 6 กิโลกรัม

อายุ 1 ปี น้ำหนักจะเพิ่มเป็น 3 เท่าของน้ำหนักแรกเกิด 9 กิโลกรัม

อายุ 2 ปี น้ำหนักจะเพิ่มเป็น 4 เท่าของน้ำหนักแรกเกิด 12 กิโลกรัม

อายุ 5 ปี น้ำหนักจะเพิ่มเป็น 6 เท่าของน้ำหนักแรกเกิด 18 กิโลกรัม

อายุ 8 ปี น้ำหนักจะเพิ่มเป็น 8 เท่าของน้ำหนักแรกเกิด 24 กิโลกรัม

ตารางที่ 1.5 การคิดส่วนสูงของเด็ก (แรกเกิดยาว 50 ซม.)

อายุ	ช่วง	การเพิ่มขึ้น	จำนวนเท่า
แรกเกิด- 6 เดือน	6 เดือนแรก	2.5 ซม.ต่อเดือน	
1 ปี	6 เดือนหลัง	1.5 ซม. ต่อเดือน	1.5 เท่า
2 ปี	1-2 ปี	1 ซม.ต่อเดือน	1.75 เท่า
4 ปี	2-6 ปี	7 ซม.ต่อปี	2 เท่า

ที่มา : ปรับปรุงจาก Needlman,in Behrman, Kliegman & Jenson, Eds.,2004 : 31

การประเมินพัฒนาการของเด็ก (developmental assessment)

1. Milestones เป็นแบบวัดพัฒนาการง่ายๆ โดยซักประวัติ และการใช้อุปกรณ์ในการวัดน้อยชิ้น ได้แก่ ไฟฉายและของเล่น เป็นต้น สามารถวัดพัฒนาการเด็กได้ตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ในการแปลผล ถ้าเด็กได้ตามเกณฑ์ถือว่าปกติ กรณีที่ช้าหรือทำไม่ได้ตามเกณฑ์ ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญต่อไป การประเมินตามแบบวัด Developmental milestones ใช้ประเมินเด็กปกติจากอายุแรก เกิดถึง 6 ปี ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.6 การประเมินตามแบบวัด Developmental milestones

อายุ (เดือน)	Gross motor	Fine motor & Adaptive	Language	Personal social
1	นอนคว่ำยกศีรษะ ได้ชั่วขณะ	มองตามถึงแนวกึ่งกลาง	สนองตอบต่อเสียง เช่น หยุดเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนระดับหายใจ	จ้องหน้า
2	นอนคว่ำยกศีรษะได้ 45 องศา	มองตามได้เลขแนวกึ่งกลาง	ทำเสียงอ้อแอ้ เฝิบเมื่อถูกก่ล้อม	ยิ้มตอบเมื่อมีคนเล่นด้วย
3	นอนคว่ำยกศีรษะได้ 90 องศา	มองตามได้ 180 องศา	หัวเราะ	ยิ้มเองได้โดยไม่ต้องกระตุ้น จากมารดาได้

ที่มา : ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2557

2. Denver Development Screening Tests เป็นแบบทดสอบเพื่อคัดกรองพัฒนาการเด็ก 4 หมวด

1. พัฒนาการทางการช่วยเหลือตนเองและสังคม (personal social development)
2. พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อเล็ก (fine motor-adaptive development)
3. พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ (gross motor development)
4. พัฒนาการทางการใช้ภาษา (language development)

ขั้นตอนการทดสอบ

การคำนวณอายุเด็ก นับวันเดือนปีที่เกิดลบจากวันเดือนปีที่ประเมิน ในกรณีที่ เด็กเกิดก่อนกำหนด โดยนำจำนวนสัปดาห์ที่เกิดก่อนกำหนดลบออกจากอายุที่คำนวณได้ ถ้าเด็กอายุมากกว่า 2 ปี ไม่จำเป็นต้องปรับนำอายุเด็กที่กำหนดได้ไปลากเส้นแสดงอายุให้ผ่าน 4 หมวดพัฒนาการโดยไม่ต้องพิเศษ ของวัน สัปดาห์หรือเดือน

การบันทึกคะแนนแต่ละข้อทดสอบ

การให้คะแนนแต่ละข้อจะใช้สัญลักษณ์ดังนี้

- P หมายความว่า ผ่าน
- F หมายความว่า ไม่ผ่าน
- R หมายความว่า เด็กไม่ยอมทำข้อสอบ
- NO หมายความว่า เด็กไม่มีโอกาสได้ทำ

การแปลผลทดสอบ DDST จะแปลผลในภาพรวม คือ ปกติ ผิดปกติ ไม่สามารถทดสอบได้

การแปลผล

1. ปกติ (Normal) ถ้าคะแนนทดสอบไม่ได้เป็นตามเกณฑ์ผิดปกติและอาจผิดปกติ
2. ผิดปกติ (Abnormal) ถ้ามี 2 หรือมากกว่า 2 หมวดพัฒนาการประกอบด้วย ข้อทดสอบที่มีพัฒนาการช้า 2 หรือมากกว่า 2 ข้อทดสอบขึ้นไป หรือมี 1 หมวดพัฒนาการที่ประกอบด้วยพัฒนาการช้า 2 ข้อทดสอบหรือมากกว่า และในหมวดพัฒนาที่เหลือหมวดใดหมวดหนึ่งมีพัฒนาการช้าอีก 1 ข้อทดสอบและในหมวดพัฒนาการอันเดียวกันนี้เส้นแสดงอายุไม่ได้ลากผ่านข้อทดสอบที่เด็กทำได้
3. ไม่สามารถทดสอบได้ (Untestable) จำนวนข้อทดสอบที่เด็กไม่ยอมทำมีจำนวนมากที่อาจมีผลให้การแปลผลทดสอบเป็น อาจผิดปกติ หรือผิดปกติ ถ้านำข้อทดสอบเหล่านี้มาให้คะแนนเป็นว่าไม่ผ่าน

DENVER II แปลผลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) การแปลผลในแต่ละข้อทดสอบ

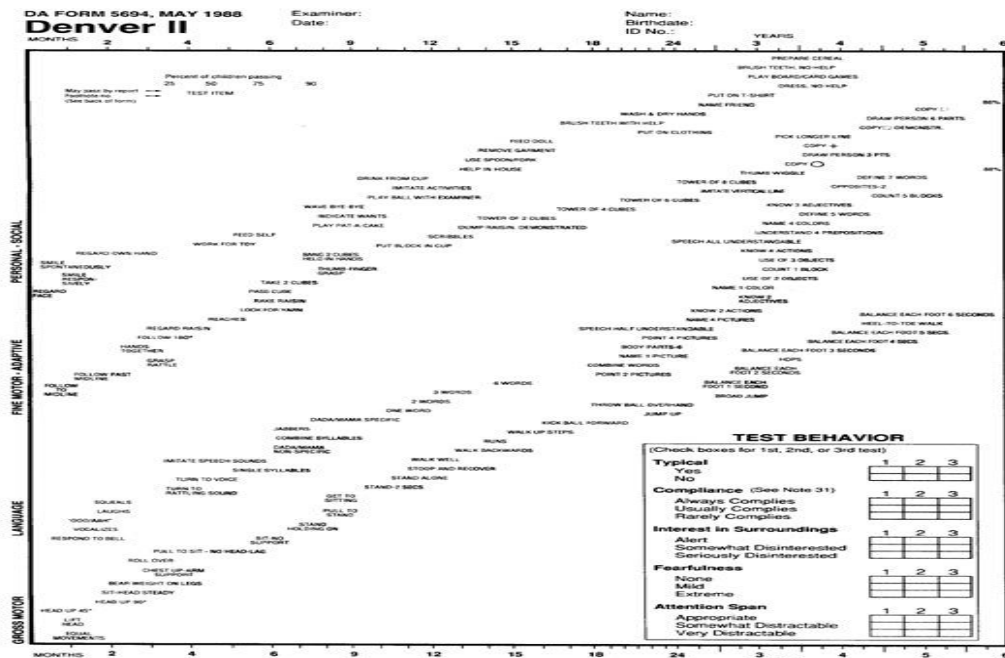
- ก้าวหน้า (Advance)
- ปกติ (Normal)
- ระวัง (Caution)
- ช้า (Delayed)

2) การแปลผลทดสอบทั้งหมด

- ปกติ (Normal)
- อาจผิดปกติ (Suspect)
- ทดสอบไม่ได้ (Untestable)

พฤติกรรมที่ควรประเมินภายหลังการทดสอบ

- ถามผู้เลี้ยงดูว่าพฤติกรรมที่เด็กแสดงในวันนี้เป็นพฤติกรรมปกติของเด็กหรือไม่
- ความร่วมมือของเด็ก
- ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม
- ความกลัวต่อผู้ทดสอบ
- ช่วงเวลาของความตั้งใจในการทำกิจกรรมทดสอบ

ภาพที่ 1 แบบประเมินการตรวจของ Denver II

ที่มา : Thompson, 1995: 449; Pillitteri, 2010 : 1708

3. Revised Prescreening Development Questionnaire (R-PDQ)

เป็นแบบสอบถามที่ให้บิดามารดาเป็นผู้กรอก

1. กำหนดอายุเด็ก แล้วเลือกแบบทดสอบให้เหมาะสมกับอายุเด็กสี่สัปดาห์ (0-9เดือน) สี่มั้ง (9-24 เดือน) สี่ทอง (2-4ปี) สี่ขาว (4-6ปี)
2. ให้บิดามารดาตอบคำถามโดยวงกลม คำตอบ ใช่ หรือ ไม่ใช่ และหยุดตอบคำถามเมื่อมีคำตอบว่า ไม่ใช่ 3 ครั้ง โดยไม่จำเป็นต้องติดกัน หรือเมื่อตอบแบบสอบถามเสร็จ
3. ตรวจสอบดูว่าคำถามได้รับคำตอบ
4. ระบุชื่อที่เป็นพัฒนาการช้าโดยตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บในช่อง สำหรับเจ้าหน้าที่เป็นร้อยละ 90 ของเด็กสามารถทำได้
5. เด็กที่ไม่มีพัฒนาการช้าถือว่าเป็นเด็กที่มีพัฒนาการปกติ
6. ถ้าเด็กมีพัฒนาการช้า 1 ข้อ ให้คำแนะนำกับบิดามารดาถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และนัดมาทำการทดสอบใหม่ในอีก 1 เดือนถัดไป ถ้ายังมีพัฒนาการช้าอีกควรทำแบบทดสอบ Denver II เร็วที่สุด
7. ถ้าเด็กมีพัฒนาการช้า 2 ข้อ หรือมากกว่า ตั้งแต่การทดสอบครั้งแรกด้วย ให้นัดเด็กมาทดสอบ Denver II เร็วที่สุด

การสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่นในภาวะปกติ

อายุแรกเกิดถึง 1 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ในท่าคว่ำยกศีรษะได้เล็กน้อยพลิกซ้ายขวาได้เมื่อดึงแขนจากท่อนอนเป็นท่านั่งศีรษะตกไปด้านหลัง

กล้ามเนื้อมัดเล็ก กำนิ้วมือได้ชั่วคราวมองตามวัตถุได้ไม่เกิน 90 องศา

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ต้องฟังพาสู่เสียงดูทุกอย่างเริ่มจากจ้องตาผู้อื่นและชอบมองหน้าคนหรือวัสดุสีสดโต โดยจะเห็นภาพห่างจากตาประมาณ 8 นิ้ว ยิ้มได้ในช่วงเวลานั้นๆ

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม

สติปัญญา ใช้ปฏิกริยาิริเฟล็กซ์ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ไม่สามารถแยกตนเองจากสิ่งแวดล้อม

จริยธรรม ขึ้นก่อนจริยธรรม 0-2 ปีสิ่งที่ดีที่สุดคือสิ่งที่ชอบและต้องการ

ด้านภาษา ร้องไห้เมื่อหิวเปียกหรือไม่สบายตอบสนองต่อเสียงกระดิ่งแสดงเสียงในคอได้

การส่งเสริมพัฒนาการควรเปลี่ยนท่านอนให้เด็กบ่อยๆ ให้เด็กมองเห็นผู้อุ้มหรือของเล่นที่
 สดใสในระยะห่าง 8 นิ้ว โดยเอียงศีรษะซ้ายขวาช้าๆ ให้เด็กมองตามพูดคุยกับเด็กหรือร้องเพลงเบาๆ ให้
 ฟัง

อายุ 2 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ในท่าคว่ำยกศีรษะได้ 45 องศาพลิกตัวจากนอนตะแคงเป็นเงได้

กล้ามเนื้อมัดเล็ก มองตามวัตถุได้มากกว่า 90 องศาทำก้านกระดิ่งได้ในเวลาสั้นๆ

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม จ้องตาก็ส่งเสียงโต้ตอบกับมารดาหรือคนเลี้ยงได้

ด้านจริยธรรมและปัญญา

สติปัญญา เรียนรู้จากการทำงานสัมพันธ์กันระหว่างเคลื่อนไหวกับอวัยวะรับความรู้สึกเช่น
 ตาและมือมักแสดงกิริยาซ้ำๆ หากทำแล้วพอใจเช่นดูดนิ้วมือเขย่าของเล่นให้มีเสียงไม่สนใจวัตถุที่
 หายไปจากสายตา

ด้านภาษา ตอบสนองเสียงของมารดาและคนเลี้ยงทำเสียงอ้อแอ้เมื่อมีคนคุยด้วย

การส่งเสริมพัฒนาการเปลี่ยนท่านอนให้หลายๆท่าเช่นตะแคงคว่ำเด็กให้ให้หลังพิงกับปกอุ้ม
 ให้เด็กเล่นของเล่นที่กรรรมและเขย่ามีเสียงได้ พูดคุยกับเด็กเสมอหาสาเหตุเมื่อเด็กร้องและตอบสนอง
 ความต้องการ

อายุ 3-4 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ยกศีรษะได้ 90 องศาในท่าคว่ำสามารถยกอกพื้นพื้นพื้นประคอง
 ศีรษะได้มั่นคงในท่านั่งในท่านอนหงายพลิกตะแคงตัวได้ ในท่านั่งสามารถใช้ขาจับน้ำหนักได้เข้ายังเง
 ได้บ้าง

กล้ามเนื้อมัดเล็ก กับวัตถุได้ดีกว่าวัตถุที่อยู่ใกล้มือได้เอามือสองข้างจับกันตรงกลาง
 หน้าอกชอบเอามือถือของเล่นใส่ปาก ถือก้อนไม้ด้วยฝ่ามือและนิ้วทั้งหมดมองตามวัตถุได้ 180 องศา
 ต้องมองวัตถุในมือ

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ยิ้มต่อการยิ้มของมารดาหรือคนเลี้ยงเข้าหาบุคคลที่
 ค้นเคย ต้องการความสนใจจากคนรอบข้างจะแสดงท่าทีพอใจเมื่อมีคนอุ้มสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
 รู้จักมองสำรวจไปรอบๆ ยิ้มหรือส่งเสียงดังเมื่อพึงพอใจแสดงการต่อต้านเมื่อถูกดึงของเล่นออกไป

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม เหมือน 2 เดือน

ด้านภาษา ร้องไห้น้อยลงมีเหตุผลมากขึ้นหัวเราะและส่งเสียงดัง เมื่อพอใจหันหาเสียงพูด

การส่งเสริมพัฒนาการ ส่งของเล่นให้เด็กหัดทำและคว่ำให้เด็กเล่นเครื่องมือเขย่ามีเสียง พุดคุยกับเด็กในทุกโอกาส อุ้มกอด แสดงความรักกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ

อายุ 5-6 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ พลิกตัวคว่ำหงายได้นั่งตัวตรงได้ในเก้าอี้เด็กนั่งได้โดยไม่ใช้มือยัน ได้ชั่วคราวประมาณ 1 นาที พยายามไปหยิบของที่อยู่อีกฝั่งตัว เมื่อจับยื่นใช้ขาจับน้ำหนักได้ทั้งหมด

กล้ามเนื้อมัดเล็ก ใช้นิ้วหัวแม่มือร่วมกับผู้อื่นได้ในการหยิบของถือของได้ทั้งสองมือ และเปลี่ยนมือถือของวัตถุ 2 อันเคาะกันได้ เริ่มจับขวดนมได้เอง

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม แยกความแตกต่างของคนในครอบครัวกับคนแปลกหน้า ได้ยิ้มเล่นกับตนเองในกระจกเล่นได้อย่างสนุกสนานและไม่พอใจเมื่อของเล่นหายไป เรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นยื่นยื่นแขนไปข้างหน้าเมื่อต้องการให้อุ้ม หยิบขนมใส่ปากได้จับขวดนมได้

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม

สติปัญญา เริ่มมองหาของที่ตกหายไปได้ชั่วคราวเริ่มรู้จักเรียนแบบและทำพฤติกรรมที่ตนเองพอใจซ้ำๆกัน เช่น เขย่ากริ่งกริ่งให้เกิดเสียงดัง

ด้านภาษา การตอบสนองต่อเสียงเรียกชื่อตนเอง ส่งเสียงดังเมื่อถูกขจัดใจเป็นเสียงพยางค์เดียวที่มีความหมายได้ ตอบสนองเสียงที่อ่อนโยนหรือเกรี้ยวกราด

การส่งเสริมพัฒนาการ วางของเล่นเพื่อให้เด็กดันตัวหรือพลิกตัวไปหยิบจับเด็กให้นั่งโดยใช้มือยันชั่วคราวหรือให้เด็กนั่งพิงที่มุมโซฟาหรือเก้าอี้ที่มีที่กั้นสำหรับเด็ก ให้เด็กถือบล็อกไม้สี่เหลี่ยมขนาด 1 * 1 นิ้วแล้วนำมาเคาะกัน หัดให้เด็กจับขวดนมดื่มเองหยอกล้อพุดคุยกับเด็กด้วยคำง่ายๆและให้เด็กเรียนเสียงตาม เช่น หม่า จ้า จ๊ะ อุ้ม กอด และแสดงความรักกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ

อายุ 7 ถึง 9 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ลูกนั่งได้จากท่านอนนั่งได้เองตามลำพังดึงตัวเองให้ยืนโดยมีผู้ช่วยหรือเกาะกับเฟอร์นิเจอร์ คลานกล้ามเนื้อมัดเล็ก หยิบของเล็กๆโดยใช้นิ้วได้ปล่อยวัตถุจากมือโดยตั้งใจมองไปที่พื้นเมื่อทำของหล่น ตก ชอบเอานิ้วแหย่ตามช่องต่างๆ

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม กลัวคนแปลกหน้าและไม่ชอบอยู่คนเดียว แสดงความรักกับคนคุ้นเคย เช่น กอดหรือให้อุ้ม แสดงอาการขจัดใจเมื่อถูกขจัดใจ ดื่มน้ำจากแก้วโดยมีผู้ช่วยได้ ร้องไห้เมื่อถูกดุ แสดงปฏิกิริยาเมื่อไม่ต้องการ เล่นบ๊ายบาย จ๊ะเอ๋ได้ ถือขนมปังกรอบกัดและเคี้ยวได้ ตอบสนองต่อสีหน้าของผู้ใหญ่

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม เริ่มรู้จากการสังเกตและมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้มากขึ้น เริ่มค้นหาสิ่งที่ซ่อนไว้บางส่วน

ด้านภาษา รู้จักชื่อตนเองและตอบสนองต่อเสียงเรียก เลียนแบบเสียงหรือคำพูดของผู้ใหญ่ เรียกพ่อแม่ได้ไม่เฉพาะเจาะจงเข้าใจคำถามและคำสั่งง่ายๆ ส่งเสียงดังเพื่อเรียกร้องความสนใจ

การส่งเสริมพัฒนาการ วางของเล่นห่างจากตัวเด็กแล้วกระตุ้นให้คลานไปหยิบ ให้เด็กเล่นหยิบของใส่ตะกร้า พาไปพบปะผู้อื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในบ้าน ไม่ปล่อยให้ยู่คนเดียวหากจำเป็นให้หาคนมาช่วยอยู่ด้วย กล่าวคำลาแล้วออกไปโดยเร็วและไม่ควรหายไปนาน เมื่อกลับมาให้เข้าไปหาเด็กทันที เล่นบ้ายบาย จะเอ้กับเด็ก ให้เด็กถือขนมปังรับประทานเองควรเป็นชนิดที่ละลายในปากระวังติดคอแล้วก็ลำบาก

อายุ 10-12 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อใหญ่ นั่งลงได้จากท่ายืนโดยไม่ล้ม เกาะเดินตามเฟอร์นิเจอร์หัดยืนเอง หรือว่าเรียกว่าตั้งไข่ จูงเดินได้ เดินเองได้ 2-3 ก้าว

กล้ามเนื้อเล็ก หยิบของชิ้นเล็กๆ ด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ ได้จับดินสอขีดเขียนบนกระดาษได้ ใส่วัตถุในถ้วยได้

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ดื่มน้ำดื่มจากแก้วได้และใช้ช้อน โดยมีผู้ช่วย แยกจากพ่อแม่หรือคนเลี้ยงได้บ้างให้ความร่วมมือในการแต่งตัว เช่น ยกแขนเมื่อใส่เสื้อ รู้จักแสดงความรักกับคนคุ้นเคย เช่น เข้ามากอดผู้ใหญ่ ยื่นของให้ผู้ใหญ่เมื่อถูกร้องขอ กินอาหารปกติที่ค่อนข้างหยาบได้ เช่น ข้าวสวยหุงนิ่มๆ

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม

สติปัญญา เรียนรู้ว่าวัตถุยังคงอยู่แม้จะมองไม่เห็น ค้นหาของที่ซ่อนไว้ เริ่มมีจุดมุ่งหมายในการกระทำเพื่อให้เกิดผลที่ต้องการ เช่น เคลื่อนไหวไปหาของเล่นที่อยากได้ เริ่มเรียนรู้เหตุผลง่ายๆ

ด้านภาษา ทำตามคำสั่งง่ายๆ ได้พูดได้ 1-2 คำ เลียนเสียงสัตว์หรือคำพูดได้ สำยหน้าเมื่อปฏิเสธรู้จักคนในบ้านเมื่อเรียกชื่อ รู้จักชี้บอกถึงความต้องการ

การส่งเสริมพัฒนาการ ใช้ของเล่นล้อเพื่อให้เด็กก้าวเดิน จูงเด็กเดินเล่นบ่อยๆ โดยอาจจูงสองมือก่อนแล้วจูงมือข้างใดข้างหนึ่ง หัดให้ดื่มน้ำจากแก้วและจับช้อนตักอาหาร ให้เด็กชี้บอกเมื่อพูดชื่อสัตว์สิ่งของ ให้เด็กดูรูปภาพในหนังสือเรียกชื่อให้เด็กฟัง เรียกชื่อเด็กและพูดคุยกับเด็กบ่อยๆ หรือร้องเพลงง่ายๆ ให้ฟัง ให้เด็กได้จับดินสอขีดเขียนบนกระดาษ ให้เด็กเล่นหยิบของใส่ภาชนะ

อายุ 13-15 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เดินได้เองขึ้นบันไดได้โดยวิธีการคลาน เดินลากหรือจูงของเล่นได้ บ้าง ชอบโยนหรือขว้างปาสิ่งของโยนลูกบอลได้

กล้ามเนื้อมัดเล็ก ต่อบล็อกไม้ได้ 2 ชั้น ชิดเขียนบนกระดาษได้ ใ้ส่ววัสดุเล็กๆเช่นลูกเกด ในขวดปากแคบได้ ช่วยพลิกหน้าหนังสือได้

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม กลัวคนแปลกหน้าน้อยลง อยู่ตามลำพังได้ ชอบเลียนแบบ กิจกรรมของผู้ใหญ่ เช่นกวาดบ้าน ชัดตนเองเป็นศูนย์กลาง เริ่มปฏิเสธและต่อต้านความต้องการของผู้ใหญ่ ดื่มน้ำจากแก้วโดยไม่มีผู้ช่วยจับถ้วยอาหารที่ตัดเป็นชิ้นเล็กๆ หยิบอาหารรับประทานเองได้และ ยังเลอะเทอะ ถอดหมวกทรงเท้ารองไม้ผูกเชือกได้

ด้านสติปัญญา แสดงพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายมากขึ้น ชอบสำรวจหรือค้นหาของ อยากรู้อยากลอง

ด้านภาษา เริ่มเรียนรู้ชื่ออวัยวะต่างๆ พูดคำที่มีความหมายได้ 2 คำขึ้นไป ส่งเสียงหรือแสดง ท่าทาง ชี้บอกความต้องการได้ ส่งวัตถุให้ตามคำบอกเข้าใจคำสั่งง่ายๆ ชี้บุคคลและวัตถุที่บอกชื่อได้

การส่งเสริมพัฒนาการ ให้เด็กเล่นของเล่นที่มีล้อลากจูง เล่นฟุตบอลกับเด็ก ให้เด็กเล่น ต่อก้อนไม้เป็นชั้นๆหรือวางถ้วยพลาสติกขนาดต่างๆซ้อนกันเป็นชั้นๆ ให้เด็กได้หยิบอาหารหรือตัด อาหารรับประทานเอง เปิดโอกาสให้เด็กได้เดินสำรวจและค้นสิ่งของโดยระมัดระวังไม่ให้เกิดอันตราย พุคคุยชี้บอกชื่อวัตถุสิ่งของหรือให้ดูจากรูป

อายุ 16-18 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เดินได้คล่องจูงเดินหรือเกาะราวขึ้นบันไดได้ วิ่งได้แต่ท่าหกล้มชอบ ปีนป่ายตามเฟอร์นิเจอร์

กล้ามเนื้อมัดเล็ก ต่อบล็อกไม้ได้ 3 ชั้น ชิดเส้นตรงในแนวตั้งตามแบบได้ กล่าวลูกเกด ได้เองพยายามหมุนลูกบิดประตู

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม แสดงความเป็นส่วนตัวมากขึ้นชอบปฏิเสธแสดงอารมณ์ รุนแรงเมื่อถูกขัดใจ กลัวคนแปลกหน้าน้อยลง ชี้บอกความต้องการเมื่อจะจับถ้วย ใช้ช้อนตักอาหารได้ แต่ยังหกล้มบ่อย เริ่มช่วยเหลือตนเองได้เช่น การแต่งตัวง่ายๆได้ถอดกางเกงได้โดยไม่ต้องช่วย

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม

สติปัญญา มีความสนใจในรายละเอียด สามารถแยกตัวเองออกจากวัตถุหรือเข้าใจว่าตัวเองเป็นบุคคลคนหนึ่งที่มีความเข้าใจในเรื่องความคงอยู่ของวัตถุสมบุรณ์แยกรูปทรงเรขาคณิตได้

ด้านภาษา ฐึรูปภาพตามคำบอกได้บอกตำแหน่งของร่างกายได้อย่างน้อย 1 ส่วนพูดได้ประมาณ 4-5 คำ ทำตามคำสั่งง่ายๆได้ เลียนคำพูดสุดท้าย

การส่งเสริมพัฒนาการ เหมือนช่วงอายุ 13-15 เดือนเพิ่มเติมคือให้เล่นปีนป่ายเครื่องเล่นสนาม โดยมีผู้ใหญ่อยู่ด้วยให้เล่นเกมหยอดบล็อกกรุปทรงเรขาคณิต เริ่มฝึกฝนการขับถ่ายอุจจาระใน 18 เดือน

อายุ 19 ถึง 24 เดือน

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ วิ่งได้โดยไม่หกล้มเดินลงบันไดแบบไม่สลับขา เดินถอยหลังได้ กระโดดสองขาโดยช่วยพยุง เริ่มเตะฟุตบอลได้ ปาหรือขว้างลูกบอลได้บ้าง

กล้ามเนื้อมัดเล็ก ต่อบล็อกไม้ได้ประมาณ 6-8 ก้อน หมุนลูกบิดประตูหรือเปิดฝาเกลียวได้ หยิบเชือกด้วยวิธีจับนิ้ว

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมาก คิดว่าทุกสิ่งเป็นของตนเอง ไม่ยอมแบ่งปัน ยังมีอารมณ์รุนแรงและชอบปฏิเสธ ดื่มน้ำจากแก้วได้แปร่งฟันได้โดยมีผู้ช่วย ล้างและเช็ดมือเองได้ใส่เสื้อผ้าง่ายๆ เช่น กางเกงยางยืด เล่นกับเด็กอื่นได้บ้างแต่ยังมีการทะเลาะ บอกความต้องการขับถ่ายและทำได้เป็นที่เป็นที่เป็นทาง

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม สามารถวางแผนการกระทำได้ล่วงหน้าโดยนำประสบการณ์เดิมที่ได้รับหรือใช้วิธีการที่ผู้อื่นนำมาทดลองบ้าง ความสนใจจะยาวนานขึ้น จับคู่วัตถุที่เหมือนกันได้มีความจำดีขึ้น

ด้านภาษา เข้าใจประโยคที่ซับซ้อน ชอบฟังการเล่านิทาน รู้จักคำประมาณ 300 คำชื่อวัยจะได้ 7 ส่วน พูดขอสิ่งของหรือบอกความต้องการเป็นคำพูดง่ายๆ ได้ใช้สรรพนามแทนตัวได้ บอกชื่อตนเองได้ช่างพูดช่างซักถาม เชื่อมคำ 2 ทำได้เช่น กินข้าว เอน้ำ

การส่งเสริมพัฒนาการ เล่นเตะฟุตบอลปาหรือขว้างลูกบอลกับเด็กให้เด็กได้วิ่งเล่นปีนป่ายกระโดดโดยมีผู้ใหญ่อยู่ด้วยให้เด็กเล่นต่อบล็อกไม้ บินแปรง เขียนลายเส้นและระบายสี เริ่มสร้างระเบียบวินัย เช่น เก็บของเข้าที่ ตอบคำถามโดยไม่ตำหนิเมื่อเด็กซักถามถึงสิ่งต่างๆ เปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

พัฒนาการของเด็กวัย 2-6 ปี

อายุ 2-3 ปี

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ กระโดดจากที่สูงได้ เดินบนเส้นตรงได้ และโยนฟุตบอลเหนือและโยนฟุตบอลเหนือศีรษะได้ ยืนขาเดียวได้ชั่วคราว ถีบจักรยาน 3 ล้อได้บ้าง

กล้ามเนื้อมัดเล็ก ต่อบล็อกไม้ได้ 8 ชั้นหรือมากกว่า จับดินสอด้วยนิ้วแทนการกำ วาดรูปวงกลมตามแบบได้ ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้ คูหนังสือได้ด้วยตนเอง

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม รู้จักเพศของตนเองอารมณ์รุนแรงน้อยลงควบคุมตนเองได้ บ้างเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนวัยเดียวกันแต่ยังรักษากฎเกณฑ์ชอบเล่นสมมุติช่วยงานบ้านเล็กๆน้อยๆได้ รับประทานอาหารและแต่งตัวได้โดยมีผู้ช่วยเล็กน้อยแยกจากมารดาหรือคนเลี้ยงโดยไม่ร้องไห้แต่ยังต้องการความรู้สึกมั่นคงและการช่วยเหลือบอกได้เมื่อต้องการจับถ่ายเปรงฟันได้โดยมีผู้ใหญ่ช่วย

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม

สติปัญญา ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางตนเองแบ่งปันได้น้อย ยังไม่มีความคิดเชิงอนุรักษ์กลัวในสิ่งที่ไม่มีความหมาย เช่น ความมืด ทำตามคำสั่งได้ดี จับคู่วัตถุกับรูปภาพได้ ซึ่งส่วนต่างๆในภาพได้

จริยธรรม อยู่ในขั้นยึดคำสั่งผู้ใหญ่ (2-8 ปี) โดยเด็กจะเรียนรู้ความถูกต้องและไม่ถูกต้องจากพ่อแม่

ด้านภาษา ช่างพูดช่างซักถามพูดโดยไม่สนใจว่าจะมีใครไม่สนใจว่าจะมีใครฟังหรือไม่ บอกชื่อและนามสกุลได้ รู้จักคำประมาณ 900 คำใช้ประโยคที่มี 3-4 คำชื่อวัยจะได้ 10 ส่วน ซึ่งตัวเองได้เมื่อเอ่ยชื่อเลือกรูปภาพตามที่บอกเข้าใจความเป็นเจ้าของบอกความต้องการด้วยคำพูดหรือปฏิเสธ

การส่งเสริมพัฒนาการ เล่นเตะฟุตบอลและโยนบอลโดยยกมือเหนือศีรษะให้เดินบนสะพานไม้แผ่นเดียวเดี่ยวๆหรือปิดเทปกาวเป็นเส้นตรงให้เด็กเดินบนเทปเพื่อฝึกการทรงตัวโดยมีผู้ใหญ่ดูแลอย่างใกล้ชิด ให้เด็กขีดเขียนลายเส้นตามแบบเช่นเส้นตรงวงกลมสี่เหลี่ยม ให้ร้อยลูกปัดทำงานศิลปะง่ายๆ เช่น ระบายสีลงในภาพ สอนให้เด็กรู้จักเพศของตนเอง ให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดเช่นรับประทานอาหารด้วยตนเองแปรงฟันใส่เสื้อผ้า และช่วยเหลืองานบ้านง่ายๆ เช่น รินน้ำทิ้งขยะลงถัง สอนให้เด็กบอกชื่อและนามสกุลของตนเอง

อายุ 3-4 ปี

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ยืนขาเดียวได้นานขึ้นปีนป่ายบันไดและเครื่องเล่นกลางแจ้งได้มั่นคง เดินลงบันไดแบบสลับขาวิ่งหลบหลีกสิ่งกีดขวางได้

กล้ามเนื้อมัดเล็ก วาดรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ วาดรูปคนที่มีส่วนต่างๆได้ 3 ส่วนร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้ใช้กรรไกรตัดกระดาษได้

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่ให้ความร่วมมือในการเล่นกับเพื่อน ได้มากขึ้นชอบเล่นสมมุติมีความสนใจในความแตกต่างทางเพศพ่อแม่ที่มีเพศตรงข้ามกับตน บอกเพศของตนได้ถอดเสื้อผ้าได้เรียบร้อยไม่ปัสสาวะรดที่นอนตอนกลางคืนทำความสะอาดร่างกายได้ โดยมีผู้ใหญ่แนะนำ

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม เข้าสู่ระยะคิดเอาเองล่วงหน้า(4-7 ปี) สามารถตอบโต้กับสิ่งกระตุ้นต่างๆ ได้โดยไม่ต้องใช้การสัมผัสโดยตรงรู้จักสังเกตความแตกต่างแต่มองเพียงด้านเดียว คิดเปรียบเทียบแยกวัตถุเป็นหมวดหมู่ขั้นตอนและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้เช่นแยกสีจับคู่สีแยกขนาดวัตถุจับคู่รูปภาพแยก พวงกุญแจเสื้อผ้าได้ บอกเวลาได้สอดคล้องกับกิจกรรม

ด้านภาษา รู้จักสีอย่างน้อย 1 สีนับเลขได้ตั้งแต่ 1-5 รู้จักคำประมาณ 1, 500 คำชี้้อวัยวะได้ 13 ส่วนตอบคำถามง่ายๆ ได้ด้วยการพูดหรือการร้องเพลงง่ายๆ ได้

อายุ 4-6 ปี

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ กระโดดข้ามเชือกและสิ่งของได้กระโดดขาเดียวได้ปีนป่ายได้คล่องรับลูกบอลได้

กล้ามเนื้อมัดเล็ก วาดรูปสามเหลี่ยมและเขียนตัวหนังสือตามแบบได้ชอบวาดภาพระบายสี

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ให้ความร่วมมือดีขึ้นพยายามทำตัวให้เป็นที่ยอมรับ เล่นร่วมกับเด็กได้ชอบเล่นเกมที่มีการแข่งขัน ไปห้องน้ำเพื่อขับถ่ายได้เอง แต่งตัวได้เองแปรงฟันอาบน้ำได้เอง รู้จักรอคอยสิ่งที่ต้องการ

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม

สติปัญญา แยกประเภทวัตถุโดยอาศัยความสัมพันธ์ที่เหมือนกันเล่าเหตุการณ์จากรูปภาพได้สามารถยอมรับความแตกต่างทางความคิดของผู้อื่นได้บ้างเข้าใจคำที่เกี่ยวข้องกับเวลาและจำนวนเริ่มรับรู้เกี่ยวกับระยะทางและความยาว

ด้านภาษา รู้จักแม่สีนับเลขได้ถึง 10 รู้จักคำประมาณ 2100 คำใช้ประโยคได้ทุกชนิดอธิบายรูปภาพได้บอกผู้ใหญ่เมื่อเหนื่อยหิว

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัย 3-6 ปี

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เปิดโอกาสให้เด็กได้วิ่งกระโดดปีนป่ายขี่จักรยาน 3 ล้อหรือให้เล่นเครื่องเล่นกลางแจ้งเช่นชิงช้าไม้ลั่นสะพาน โกงเป็นต้นเพื่อให้กล้ามเนื้อแข็งแรงทั้งนี้ต้องผู้ใหญ่คอยดูแล

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตราย ให้เด็กได้เล่นกระโดดข้ามดินทรงตัวบนสะพานไม้เตี้ยๆ การลอดได้สิ่งกีดขวางกระโดดขาเดียวเพื่อฝึกกล้ามเนื้อแข็งแรงและฝึกการทรงตัว ให้เด็กเล่นเกมที่มีการเคลื่อนไหว เช่น โยนบอลเตะบอลกระโดดกบวิ่งเบี้ยวเป็นต้นหรือให้มีกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวร่างกายเช่น กิจกรรมเข้าจังหวะการเต้นตามเพลง

กล้ามเนื้อมัดเล็ก ให้เล่นของเล่นที่ต้องใช้ทักษะการใช้มือเช่นปั้นดินน้ำมันตัดกระดาษ ร้อยลูกปัดวาดภาพระบายสีหรือใช้กรรไกรเล็กๆ หักตัดกระดาษ ให้เด็กหัดวาดรูปเช่นวงกลมสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมรูปหน้าคนและรูปคนแบบง่ายๆ โดยให้วาดตามแบบก่อนต่อไปจึงให้เด็กทำเอง ให้ทำงานศิลปะง่ายๆ เช่น ฝึกกระดาษเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วแปะให้เป็นรูปภาพ

ด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง ให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การแต่งตัวการรับประทานอาหารการอาบน้ำแปรงฟันอย่างเร่งรัดหรือทำให้หมดทุกอย่าง สนับสนุนให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันรู้จักการรอคอยการผลัดกันเล่นการรู้จักแพ้ชนะ

ด้านสติปัญญาและภาษา พูดคุยกับเด็กสอนให้เด็กรู้จักสิ่งต่างๆ รอบตัวอยู่เสมอ จัดประสบการณ์ให้เด็กฝึกสังเกตเปรียบเทียบรู้จักคิดแก้ปัญหาโดยจัดเป็นเกม เช่น โยงภาพจับคู่แยกสีเปรียบเทียบขนาดสิ่งของเป็นต้น

ด้านจริยธรรม สอนหรือตักเตือนเมื่อเด็กทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องโดยหลีกเลี่ยงวิธีการตำหนิหรือลงโทษ สอนให้รู้จักการขอโทษขอขอบคุณ สอนให้รู้จักการแบ่งปันการช่วยเหลือผู้อื่นไม่ทำร้ายหรือรังแกผู้อื่น

พัฒนาการของเด็กวัย 7-12 ปี

อายุ 7-12 ปี

ด้านการเคลื่อนไหว

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ พัฒนาได้ดีทั้งการทรงตัววิ่งกระโดดปีนป่ายขี่จักรยาน 2 ล้อ ได้ชอบเล่นกลางแจ้งที่ต้องใช้พลังหรือการปีนป่าย

กล้ามเนื้อมัดเล็ก มีการทำงานประสานกันของมือและตาได้ดีสามารถทำงานศิลปะที่ใช้ความละเอียดและประณีตได้วาดรูป 3 มิติได้

ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม อยากมีเพื่อนและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มจึงพยายามทำตนให้เป็นที่ยอมรับ โดยยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม สติปัญญาเข้าสู่ระยะใช้ความคิดเชิงรูปธรรม (7-12 ปี) สามารถใช้สัญลักษณ์เชิงจำนวนหรือเชิงคณิตศาสตร์เริ่มมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลอยากรู้อยากลองทำสิ่งใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเข้าใจโลกของความเป็นจริงมากคิดย้อนกลับไปมาได้มีความเข้าใจเชิง

อนุรักษ์ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ดีมีความสามารถในการคิดหาเหตุผลเริ่มมีความคิดของตนเองสามารถประเมินสถานการณ์ตัดสินใจเองได้มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความยาวนานน้ำหนักพื้นที่ ปริมาตรและเวลา

ด้านภาษา รู้จักและนับตัวเลขได้มากกว่า 10-รู้จักคำประมาณ 2, 500 คำ. ใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้ดีใกล้เคียงกับผู้ใหญ่

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยเรียน 7-12 ปี

ด้านการเคลื่อนไหว

ส่งเสริมให้เด็กได้เคลื่อนไหวออกกำลังกายและเล่นกีฬาประเภทต่างๆ ส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่ต้องใช้มือเช่นวาดรูปงานศิลปะต่างๆหรือการเย็บปักถักร้อย

ด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้ากลุ่มและอยู่ร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกันโดยผู้ใหญ่ควรทำความรู้จักกับเพื่อนของเด็กและให้มาพบกันที่บ้านได้ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็กเพื่อให้เกิดความไว้วางใจและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กในการประพฤติปฏิบัติตนที่เหมาะสม มอบหมายให้เด็กได้รับผิดชอบกิจกรรมภายในบ้านตามสมควร เช่น ดูแลห้องส่วนตัวให้สะอาดซักรีดเสื้อผ้าของตนเอง เป็นต้น

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม ให้เล่นเกมที่มีระเบียบซับซ้อนและต้องใช้ความสามารถทางสติปัญญามากขึ้น ส่งเสริมการอ่านหนังสือและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างอิสระและสร้างสรรค์บนพื้นฐานของเหตุผลที่เหมาะสม ปลูกฝังระเบียบวินัยและความรับผิดชอบทั้งทางด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว

พัฒนาการของเด็กวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์และสังคมทำให้เด็กวัยนี้มีความแตกต่างจากวัยอื่นเป็นอย่างมากพัฒนาการของเด็กวัยนี้แสดงดังต่อไปนี้

พัฒนาการของเด็กวัย 12-18 ปี

อายุ 12-18 ปี

ด้านร่างกาย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะความ (วัยรุ่น) สูงน้ำหนัก สัดส่วนของร่างกายและการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศทั้งนี้ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเช่นฮอร์โมนจากต่อมใต้สมองฮอร์โมนเพศ ดังนี้ เด็กหญิงมีการขยายตัวของเต้านมมีการสะสมของไขมันบริเวณเอวสะโพกมีสิ่วขึ้นมีขนบริเวณอวัยวะเพศมีการเจริญของมดลูกรังไข่และเริ่มมีประจำเดือนการมี growth spurt จะเริ่มที่อายุประมาณ 11. 5 ปีและจะค่อยๆลดลงจนหยุดโตเมื่ออายุ

ประมาณ 15 ปี เด็กชายมีความสูงและน้ำหนักจะเพิ่มรวดเร็วมียาวขึ้นมีเสียงแตก มีขนขึ้นสามส่วนตุ่มๆ ของร่างกาย อวัยวะเพศขยายตัวและมีการสร้างและหลั่งอสุจิ การมี growth spurt จะเริ่มเมื่ออายุประมาณ 13.5 ปีและหยุดโตเมื่ออายุประมาณ 18 ปีเด็กวัยรุ่นทั้ง2เพศจะมีการทำงานของต่อมไทมัสในตัว ผิวหนังและต่อมเหงื่อมากขึ้นเนื่องจากถูกกระตุ้นโดยฮอร์โมนเพศทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับสิวและกลิ่นตัว ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายสามมาได้

ด้านสังคม ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากมีทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อความนึกคิดค่านิยมความเชื่อและการแสดงออกของเด็กสนใจเพศตรงข้ามและอาจพัฒนาไปสู่การมีคู่ครองอยากเป็นตัวของตัวเองมักแยกจากพ่อแม่และครอบครัวมีความขัดแย้งกับผู้ใหญ่บ่อยครั้ง มีการเปรียบเทียบด้านร่างกายกับเพื่อนอันอาจนำมาซึ่งความวิตกกังวลหากตนเองด้อยกว่าคนอื่น มีการเรียนรู้และพัฒนาเอกลักษณ์ทางเพศ (sex role identity) และเอกลักษณ์แห่งตน (self identity) ด้านสติปัญญาและจริยธรรม

ด้านสติปัญญา มีความคิดแบบนามธรรม (formal operation) มีระเบียบแบบแผนและมีเหตุผลไม่เชื่ออะไรง่ายๆแต่บางครั้งยังขาดวิจารณญาณที่ดีสามารถสร้างภาพความคิดในใจได้อย่างซับซ้อนและสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีตเข้ากับปัจจุบันหรือวางแผนในอนาคตได้ มีความคิดรวบยอดในเรื่องทฤษฎีระเบียบวินัยชอบการเล่นที่มีกฎเกณฑ์ซับซ้อน

ด้านจริยธรรม เด็กจะทำดีเพื่อตอบสนองความคาดหวังของครอบครัวกลุ่มเพื่อนและสังคมเพราะต้องการเป็นที่ยกย่องและกลัวถูกตำหนิจากผู้อื่น

ด้านสังคมชอบ เลียนแบบผู้ที่ตนเองชื่นชอบหรือทำตามแฟชั่นที่เห็นในสังคมต้องการความแปลกใหม่ท้าทายตื่นเต้น

ส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยรุ่น 12-18ปี

ด้านร่างกาย สอนให้เด็กทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและให้คำแนะนำเรื่องการดูแลตนเองเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นเมื่อมีสิวลิ้นตัวการมีประจำเดือนในเด็กหญิงเพื่อลดความวิตกกังวล ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาสอนให้เข้าใจความรู้สึกและความต้องการทางเพศของหญิงและรายการวางตัวกับเพศตรงข้ามการจัดการกับความรูสึกและความต้องการทางเพศที่เหมาะสมโดยผู้ใหญ่แสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่สามารถพูดคุยปรึกษากันได้

ด้านสังคม ขอมรับพัฒนาการตามวัยของเด็กไม่เปรียบเทียบความด้อยความเด่นของเด็กกับบุคคลอื่น เปิดโอกาสให้เด็กได้ระบายความต้องการหรือความรู้สึกนึกคิดเพื่อลดความเครียดของเด็ก ให้ความสำคัญรักความอบอุ่นเสมอแต่ต้องให้อิสระตามสมควรและพร้อมที่จะช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา เปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นตัวของตัวเองถ้าทำได้ควรให้มีมุมนิสระหรือห้องส่วนตัวและสามารถ

คบเพื่อนได้ทั้ง 2 เพศโดยอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่และผู้ใหญ่ควรทำความรู้จักกับเพื่อนของเด็ก เอาใจใส่ดูแลพฤติกรรมอยู่ห่างๆ ไม่บังคับหรือเข้มงวดจนเกินไปยอมรับความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับที่ดี ให้เด็กได้มีโอกาสรับผิดชอบต่อครอบครัวโดยการจัดสรรความรับผิดชอบงานภายในครอบครัวให้บางส่วนแต่ไม่บังคับหรือเข้มงวดจนเกินไป

ด้านสติปัญญาและจริยธรรม เปิดโอกาสให้เด็กคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยผู้ใหญ่พร้อมที่จะช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ ส่งเสริมความสามารถของเด็กไม่บังคับให้เรียนในสิ่งที่ไม่ชอบชี้ให้เห็นถึงผลดีผลเสียของการกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เด็กทราบและตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กในการประพฤติปฏิบัติตน

การทารุณกรรมเด็ก (Child Abuse)

การทารุณกรรมเด็ก (Child Abuse or Child Maltreatment) หมายถึง การกระทำหรือละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายของเด็ก เช่น ทำให้เกิดการบาดเจ็บ การล่วงละเมิดทางเพศ หรือทำให้เสียชีวิต รวมถึงการทำให้เกิดความบอบช้ำทางจิตใจ และการชักจูงให้เด็กกระทำความผิด

การทารุณกรรม แบ่งเป็น

1. การทำร้ายร่างกาย (physical abuse)
2. การล่วงละเมิดทางเพศ (sexual abuse)
3. การทำร้ายจิตใจ (emotional abuse)
4. การทอดทิ้ง (neglect)

ประวัติที่ควรสงสัยว่ามีการทำร้ายร่างกาย

1. ประวัติการบาดเจ็บไม่สัมพันธ์กับอาการที่เกิดขึ้น
2. ความสัมพันธ์ในครอบครัว
3. ประวัติครอบครัว

การตรวจร่างกาย

ผู้ป่วยเด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายมีอาการแสดงได้ทุกรูปแบบเหมือนการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ แต่ลักษณะการบาดเจ็บบางอย่างสามารถบ่งบอกถึงการทำร้ายร่างกายได้ ดังนี้

1. บาดแผลฟกช้ำ (bruise)
2. burn
3. การบาดเจ็บของกระดูกและข้อที่เกิดจากการถูกทำร้ายร่างกาย
4. Shaken baby syndrome เป็นการบาดเจ็บที่เกิดจากแรงเขย่า หรือแรงเหวี่ยงบริเวณศีรษะของเด็ก

5. Munchausen syndrome by proxy (MSBP) เป็นภาวะที่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลทำให้เด็กเกิดอาการป่วยแล้วพามาตรวจที่โรงพยาบาล

แนวทางการตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการ

เมื่อสงสัยว่ามีการทำร้ายร่างกายเด็กเกิดขึ้น อาจต้องการการตรวจวินิจฉัยเพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม การเลือกวิธีตรวจขึ้นอยู่กับประวัติ อาการที่สงสัย และอายุของเด็ก ได้แก่

1. การตรวจนับเม็ดเลือด (complete blood count) และการแข็งตัวของเลือด (coagulogram) เพื่อแยกแยะระหว่างรอยจ้ำเลือดตามตัวที่เกิดจากโรคทางโลหิตวิทยา กับการบาดเจ็บจากการทำร้ายร่างกาย

2. ภาพถ่ายรังสีเอกซเรย์ (plain film)

3. การตรวจสแกนกระดูก (bone scan)

4. เอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (non-contrast CT scan)

5. การตรวจอื่น ๆ เพื่อช่วยในการวินิจฉัย เช่น ตรวจเลือดดูการทำงานของตับและตับอ่อน รวมทั้งตรวจหาสารพิษในร่างกาย (liver function test, pancreatic enzyme, toxicology screening) และการตรวจเอกซเรย์ด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (magnetic resonance imaging, MRI)

เมื่อสงสัยว่าเด็กถูกทำร้ายร่างกาย แพทย์ควรตรวจวินิจฉัยเพิ่มเติมเพื่อยืนยัน หากมีข้อบ่งชี้ว่าเป็นการทำร้ายร่างกายจริงจะต้องแจ้งทีมสหสาขาาร่วมดูแล ทีมสหสาขานั้นขึ้นอยู่กับแต่ละโรงพยาบาลจะกำหนดให้ใครบ้างเป็นผู้รับผิดชอบ โดยส่วนใหญ่จะประกอบด้วยกุมารแพทย์ สูตินรีแพทย์ (กรณีสงสัยว่ามีการล่วงละเมิดทางเพศ) จิตแพทย์ แพทย์นิติเวช นักสังคมสงเคราะห์ หรืออาจเป็นทีมแพทย์ พยาบาลผู้มีส่วนรับผิดชอบประจำโรงพยาบาลนั้น ๆ เมื่อได้รับการยืนยันว่ามีการทำร้ายร่างกายจริง ขั้นตอนต่อไปคือ แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ มูลนิธิ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก หลังจากนั้นแพทย์มีหน้าที่แจ้งผู้ปกครองทราบ โดยลักษณะการพูดคุยต้องปราศจากอคติ ไม่กล่าวโทษผู้ปกครอง เพราะบางครั้งผู้ปกครองที่พาเด็กมาโรงพยาบาลไม่ใช่ผู้ที่ทำร้ายเด็ก ท้ายสุดคือการจดบันทึกการรักษาอย่างละเอียด หากมีการถ่ายภาพบาดแผลเป็นหลักฐานด้วยก็ดี เนื่องจากสามารถอธิบายให้คนทั่วไปที่ไม่ใช่บุคลากรทางการแพทย์เข้าใจได้ง่าย

โดยสรุป บทบาทของแพทย์ในการดูแลผู้ป่วยเด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายคือ การวินิจฉัย รายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดูแลรักษาผู้ป่วยเด็ก รวมถึงประคับประคองสภาพจิตใจของคนในครอบครัวเด็กด้วย ฟังระลึกไว้เสมอว่าการกระทำทุกขั้นตอนเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เด็กเป็นสำคัญ

บทสรุป

เด็กและวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความละเอียดอ่อนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการในแต่ละวัยจึงจะส่งเสริมสุขภาพให้เหมาะสม นำไปสู่การส่งเสริมทุกด้านทุกมิติ ให้เด็กเจริญเติบโตสมวัย เป็นทรัพยากรที่มีอย่างมีประสิทธิภาพของสังคมในอนาคต

คำถามทบทวน

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. “ถ้าหายแล้วจะไม่ติดกับแม่” เป็นการปรับตัวระยะใดของเด็กต่อโรคที่กำลังคุกคามชีวิต
2. เด็ก 3 ปี อยู่ในโรงเรียนคุณน้าอีกทั้งๆที่ เลิกพฤติกรรมนี้มานานแล้ว มารดากลัวเด็กติดพฤติกรรมคุณน้าอีก ควรทำอย่างไร
3. แรกเกิด 3,200 กรัม อายุ 12 เดือน น้ำหนัก 9,600 กรัม พัฒนาการแก่นนี้ปกติหรือไม่ เพราะอะไร
5. เด็กหญิง น้ำหนัก 15 สูง 95 cm ฟันน้ำนม 20 ซี่ พุดได้ 2 คำต่อกัน ชุกชนไม่อยู่นิ่ง อยู่ในอายุเท่าใด
6. ทารกอายุ 8 เดือน มาตรวจสุขภาพและรับวัคซีน วัคซีนรอบสี่ระยะและเส้นรอบอกได้เท่า ๆ กัน ประมาณ 43 เซนติเมตร จะอธิบายมารดาอย่างไร
7. เด็กอายุ 10 เดือน เริ่มเดินได้ 2-3 ก้าว แล้วล้ม ควรส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างไร
8. เด็กหญิงป็นป็น อายุ 5 ปี อยู่กับคุณตาตั้งแต่เกิด ปัจจุบันตาเสียชีวิต กิจกรรมของพยาบาลที่จะอธิบายให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับความตายที่เหมาะสม
9. เด็กชายอายุ 4 ปี น้ำหนัก 12 กิโลกรัม ส่วนสูง 95 ซม. ไม่ค่อยรับประทานอาหาร ชอบดื่มนมกล่องรสหวาน ขนาด 250 ซีซี. วันละ 6 กล่อง มารดาวิตกกังวลว่าเด็กจะไม่โตเพราะบิดามารดาตัวเล็ก ท่านจะให้คำแนะนำอย่างไร
10. เด็กหญิงอายุ 3 ปี มาด้วยอาการตัวเขียวซ้ำทั้งตัว และมีรอยฟันที่แขน แม่ร้องไห้โฮ บอกว่าลูกโดนเพื่อนบ้านทำร้าย ท่านจะให้คำแนะนำอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- นิตยา ไทยาภิรมย์ และพิมพ์พารณ กั่นกั่น. (2554). **การสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2.** เชียงใหม่ : บริษัท ครอง ช่างพริ้นติ้ง จำกัด.
- พรทิพย์ ศิริบุรณ์พัฒนาและคณะ. (2558). **การพยาบาลเด็ก เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2.** นนทบุรี : บริษัท ธานีเพรสจำกัด.
- ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. (2557). **Guideline in Child Health Supervision.** กรุงเทพฯ : สรรพสาร จำกัด.
- รุจา ภูไพบูลย์. (2558). (บรรณาธิการ). **การวางแผนการพยาบาลเด็กสุขภาพดีและเด็กป่วย (Nursing Care Plan for Healthy and Ill Children).** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ พระพุทธศาสนาของธรรมสภา
- Needlman, P. D. (2004). Growth and development. In Behrman, R. E., Kliegman, R. M., & Jenson, H. B. (Eds.), **Nelson : Textbook of pediatrics.** (17th ed, pp. 1475–1598). United State of America : W.B.Saunders.
- Robben Simon. Diagnostic Imaging in Child Abuse. The Radiology Assistant. Radiology Departement of the Maastricht University Hospital in the Netherlands. [cited2021 October 28]. Available from:<http://rad.desk.nl/en/43c63c41ef792>
- Rudolph, A.M. (1987). **Pediatrics.** (18h ed). U.S.A.: Hall international, Inc.
- Thompson, E. D. (1995). **Introduction to maternity and pediatric nursing.** (2nd ed). Philadelphia: W.B. Saunders company.
- Pillitteri, A. (2010). **Maternal and child health nursing : Care of the childbearing and childrearing family.** (6th ed). Philadelphia : Lippincot.